

JAUME SANS

1914 · 1987

.....
El context artístic (1930-1960)
.....

CA L'ARENAS CENTRE D'ART
MUSEU DE MATARÓ

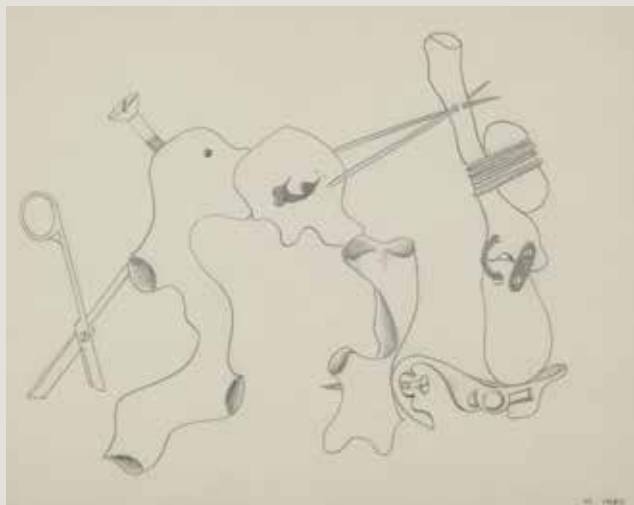
«Jaume Sans. El context artístic (1930 - 1960)» aplega obres de l'autor acompanyades d'artistes que l'han influït en l'etapa de formació, dels que van ser participants en les primeres exposicions surrealistes a Catalunya, dels que eren propers al col·lectiu ADLAN i del Club 49 i, també, dels que han acabat definint el panorama fins als anys seixanta del segle passat. Per a tal finalitat, es presenten treballs d'autors tan significatius com Llandre Cristòfol, Antoni García Lamolla, Àngel Ferrant, Alfonso Buñuel, Eudald Serra, Manuel Viola, Eduard Alcoy, Erwin Bechtold, Albert Ràfols-Casamada, Joan Vilacasa, etc. La voluntat és posar la producció artística de Jaume Sans en relació amb els seus coetanis per tal de trobar-hi afinitats o diferències, posar-lo en valor i, en definitiva, permetre'ns la possibilitat d'especular lliurement sobre com podem veure, a dia d'avui, la seva trajectòria artística. Aquesta exposició funciona com a complement o extensió de la mostra «Jaume Sans (1914-1987). La seducció de les avantguardes», que presenta tota la seva trajectòria artística.

Portada: Retrat de Jaume Sans subjectant una escultura seva (fotografia: Puigdemoglas).

Esquerra: JAUME SANS. *Sense títol* (1955). Pintura sobre tela. Col·lecció particular.

.....

La producció artística de Jaume Sans se situa, aproximadament entre 1930 i 1963, any de l'última obra datada de què hi ha constància. És un període dinàmic i convuls marcat de manera molt determinant per la Guerra Civil. La fugida a l'estranger, l'estroncament definitiu de l'activitat i el denominat «exili interior» són algunes de les casuístiques amb què es van trobar alguns artistes de la seva generació. En el cas de Jaume Sans hi van concórrer algunes particularitats. Per circumstàncies personals, no va haver de patir repressió però, per contra, l'activisme artístic juvenil previ a la Guerra (hem de fer notar que quan va participar en les primeres exposicions surrealistes tot just tenia 21 anys) es va transformar en una certa desatenció a la pròpia trajectòria artística. Ben probablement, la migradesa del panorama cultural hi va ajudar. Això també suposa que l'escassa producció de Jaume Sans anterior a la Guerra Civil que coneixem i que es conserva sigui fàcil d'adscriure a unes coordenades concretes –tal com ja s'ha fet en diverses exposicions i publicacions– i, en canvi, sigui molt més desconeguda la que va fer posteriorment.

JAUME SANS. Dibuix preparatori de l'obra
El benefactor trompeta (1933). Col·lecció particular.

.....

El col·lectiu ADLAN (1932-1936) va ser un revulsiu fonamental en les activitats artístiques prèvies a la Guerra Civil i, molt especialment, va reivindicar el surrealisme gràcies a exposicions i activitats on es presentava l'obra de Salvador Dalí, Hans Arp, Alexander Calder, Joan Miró, etc. Aquests autors són fonamentals a l'hora d'entendre les formes orgàniques, els automatismes, els somnis i l'ús de materials no convencionals en l'art per part dels que van participar en les ressenyades exposicions «Tres artistes que presenta

HANS ARP. *Sense títol* (sense data).
Dibuix sobre paper.
Col·lecció particular.

JAUME SANS. *Miniatura* (1934).
Oli sobre fusta.
Museu Nacional d'Art de Catalunya.

ADLAN» (1935) i «Grup logicofobista» (1936). Malgrat les diferències que hi ha entre elles, es poden resseguir aquestes influències en les obres *Dibuix preparatori del Benefactor trompeta* i *Forma*, de Jaume Sans; *Tubèrcul incúbic tot esperant l'hora seca* i *L'espectre de les tres gràcies dins l'aura subtil*, d'Antoni García Lamolla, i *Equilibrista*, de Ramon Marinel·lo. En totes hi ressonen les escultures biomòrfiques de Hans Arp o les formes toves de Salvador Dalí.

JAUME SANS.
Sense títol (entre 1933 i 1935).
Col·lecció particular.

ANTONI GARCÍA LAMOLLA. *Tubèrcul incúbic tot esperant l'hora seca* (1936).
Oli sobre cartró. Museu d'Art Jaume Morera, Lleida.

.....

Una altra característica pròpia del surrealisme va ser el que entenem com a «poètica dels objectes» –la utilització d'objectes quotidians per revelar associacions de conceptes i d'imatges mentals–, com es pot observar en la icònica *Nit de lluna*, de Leandre Cristòfol (un ou de sargir i un fus de filar que funcionen com a al·legoria dels seus pares), o *Verge romànica*, de Jaume Sans (peça que posteriorment Antoni Clavé va replicar en el seu conegut *Home amb monocle*).

ANTONI CLAVÉ. *Home amb monocle* (1939). Escultura sobre fons de tela. Museu Nacional d'Art de Catalunya.

JAUME SANS. *Verge romànica* (entre el 1934 i el 1935). Escultura feta amb una cullera de fusta, una batedora de ferro i una peça de ceràmica. Fotografia de la peça desapareguda mostrada a l'exposició «Tres escultors que presenta ADLAN».

LEANDRE CRISTÒFOL. *Nit de lluna* (1935). Escultura.
Museu d'Art Jaume Morera, Lleida.

.....

A més de dibuix, pintura i escultura, Sans també va emprar el collage, tot i que només se'n conserva una obra al Museu Nacional d'Art de Catalunya, a més d'esbossos preparatoris i d'unes revistes antigues que testimonien haver servit de recurs per a aquesta tècnica. Se sap, però, que durant l'estada d'Alfonso Buñuel a Barcelona –autor especialment influent pels collages que realitzava a partir de gravats i il·lustracions de revistes antigues– ambdós van estar treballant conjuntament.

ALFONSO BUÑUEL. *Sense títol* (1945).
Residencia de Estudiantes de Madrid

JAUME SANS. *Collage* (1935).
Paper, tinta, tela i cartró.
Museu Nacional d'Art de Catalunya.

.....

La trajectòria posterior del grup d'artistes que van coincidir en aquest període d'avantguardes va ser dispar. Antoni García Lamolla es va exiliar a França. Ramon Marinello va centrar la seva activitat en el disseny. Eudald Serra va alternar una estada al Japó, les expedicions de recerca etnogràfica, les creacions en ceràmica i escultures no figuratives de caràcter orgànic. Manuel Viola es va exiliar a París, i la seva pintura va anar evolucionant fins a ser considerat un membre del Grup El Paso. Ángel Ferrant es va consolidar com un dels escultors del ferro més innovadors, i obres com *Escultura cambiante* exemplifiquen una de les seves constants: les múltiples combinacions espacials de peces que es mouen al voltant d'un eix. En les poques escultures que se n'han conservat, Jaume Sans també es va aproximar a l'esquemàtica, la desmaterialització i a una certa idea gairebé de «tòtem» escultòric afi al seu mestre i amic Ferrant.

ÁNGEL FERRANT. *Escultura cambiante* (1958).
Escultura de ferro forjat. Biblioteca Museu
Víctor Balaguer. Vilanova i la Geltrú.

JAUME SANS. *Sense títol* (entre el 1945 i
el 1960). Escultura de ferro. Col·lecció
particular.

.....

Les obres de Jaume Sans compreses entre els anys quaranta i principi dels anys seixanta –una cinquantena d’identificades fins al moment– són un volum suficient per assegurar que després de la Guerra Civil va abandonar la pintura, malgrat no ens consti que es tanqués a l’estudi a treballar de forma sistemàtica.

Durant la dècada dels anys cinquanta, dos episodis concrets el van esperonar a dedicar-s’hi amb una mica més d’intensitat: la presència de l’artista Erwin Bechtold i una exposició individual a la Galeria Gaspar l’any 1957. Bechtold va estar allotjat durant aproximadament dos anys en una residència que la família Sans tenia a Cabrera de Mar, fet que va suposar un important estímul intel·lectual i creatiu per a ambdós artistes. Malgrat que la producció posterior i més coneguda del pintor d’origen alemany és de gran austeritat i essencialisme, quan va coincidir amb Jaume Sans les seves obres mostren una gran proximitat i reciprocitat.

ERWIN BECHTOLD. *Sense títol* (c. 1955).
Pintura sobre fusta. Col·lecció particular.

JAUME SANS. *Sense títol* (entre el
1945 i el 1960). Pintura sobre tela.
Col·lecció particular.

.....

Pel que fa a l'exposició a la Galeria Gaspar –de les més actives i rellevants de l'època, especialment si mirem la transcendència històrica del que programava–, va ser el seu amic Joan Prats qui li va insistir a fer-la. Per bé que no en tenim una constància exacta del que hi va presentar, una ressenya del moment apareguda a La Vanguardia signada per Juan Cortés en dóna una significativa pinzellada: *«Son sus temas, en este caso los insectos más corrientes y frecuentes, reducidos a un vago esquematismo que conserva la idea de su forma general, pero en él lo que logra mayor valor es el optimista destello de sus coloraciones, como también es el color –fresco, lozano, valiente– el atributo de mayor atracción en su producción general»*.

Així com els estímuls externs funcionaven com a incentiu, també és cert que el fet de no signar ni datar la majoria

JAUME SANS. *Sense títol* (c. 1957).
Pintura sobre paper. Col·lecció particular.

.....

d'obres ens pot fer creure que no pensava en cap recorregut més enllà del seu propi gaudi i el de l'entorn més íntim. Sense tenir referències cronològiques clares, ni cap documentació personal que n'expliciti els orígens o motivacions, es fa difícil establir una genealogia i unes filiacions clares de la seva obra i el context artístic de l'època. Del que no hi ha dubte és que participava de la resistent escena cultural i estava al cas de les novetats: assistia a les tertúlies del cafè Bagatel·la i a les activitats del Club 49, on, a més d'antics membres d'ADLAN, també va conèixer i tractar les noves generacions d'artistes, entre els quals els de l'emergent grup Dau al Set.

ALBERT RÀFOLS-CASAMADA.
L'estudi del pintor (1955). Oli sobre tela.
Col·lecció Bassat.

JAUME SANS. *Sense títol* (entre el 1945 i el 1960). Pintura sobre fusta.
Col·lecció particular.

.....

Sigui com sigui, dins la varietat formal i qualitativa dels seus treballs d'aquests anys, s'evidencia que va continuar investigant i que els resultats es troben a mig camí entre l'acostament a un model propi i l'assimilació –voluntària o involuntària– de determinades influències. Vist en perspectiva, a mesura que va deixar de banda el surrealisme eliminant paulatinament la figuració, va apropar-se a una abstracció constructivista i, posteriorment, cap a una obra de caràcter més matèric i informalista però sense els excessos de dramatismes i gestualitat formal més assentats en algun dels seus representants. En termes genèrics, podem trobar proximitat entre artistes i obres representatives dels anys cinquanta del segle passat –com *Planimetria 58*, de Joan Vilacasas; *Matèria gris*, de Daniel Argimon i *L'autre côté de la terre*, de Joan Josep

JOAN JOSEP THARRATS.
VII L'autre côté de la terre (1959).
Oli sobre tela. Col·lecció Bassat.

.....

Tharrats– amb d’altres peces de Jaume Sans, però sovint semblen més la coincidència d’un estil que es respirava en l’ambient que no pas reciprocitats buscades. Però això és només agafat en conjunt, perquè de manera més individualitzada hi ha d’altres obres –segurament de les més recixides– que tenen un plantejament similar a l’abstracció colorista d’un rara avis com Planasdurà o, anant més lluny, del francès Jean Hélion. Si bé va realitzar unes poques obres molt fosques i matèriques, és precisament en l’ús del color que la producció de Jaume Sans es distingeix del conjunt.

DANIEL ARGIMON. *Matèria gris* (1960).
Tècnica mixta. Col·lecció Bassat.

JAUME SANS. *Sense títol* (entre el
1945 i el 1960). Pintura sobre
tela. Col·lecció particular.

JOAN VILACASAS.
Planimetria 58 (1958). Tècnica
mixta. Col·lecció Bassat.

JAUME SANS.
Sense títol (entre el 1945 i el 1960).
Pintura sobre paper.
Col·lecció particular.

.....

La poca constància i la gairebé inexistent voluntat de fer-se un lloc en el panorama artístic també són motius que ajuden a entendre aquesta manca clara d'una línia ben compacta i d'un corpus definit. L'amplitud de registres i la constant experimentació impedeixen, en tot cas, adscriure'l a cap escola determinada. Podríem dir que bevia de l'esperit de l'època però que escollia lliurement què feia i com ho feia, sense una voluntat programàtica clara. Això no treu que individualment, en conjunt o en el context de la seva època, siguin obres que mereixen ser posades en valor.

David Santaclària

JAUME SANS. *Sense títol* (entre el 1945 i el 1960).
Pintura sobre paper. Col·lecció particular.

ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES:

Concert de la Nit dels Museus. *SAI Trío, el somni i la papallona*, format per Agustí Fernández, Sònia Sánchez i Ivo Sans, 20 de maig a les 22 h

Per a més informació:
www.ivosans.com

Visita guiada a l'exposició, a càrrec de David Santaclàudia, comissari, 21 de maig a les 12 h

Conferència *ADLAN (1932-1936) i Club 49 (1949-1971): cultura i societat a Catalunya* a càrrec de Pilar Bonet, historiadora i crítica d'art i presentació de la publicació *Jaume Sans (1914-1987). La seducció de les avantguardes*, 16 de juny a les 19 h

Com a complement de l'exposició podeu trobar més informació a:
www.jaumesans.org

CA L'ARENAS CENTRE D'ART
MUSEU DE MATARÓ

JAUME SANS

1914·1987

.....
El context artístic (1930-1960)
.....

del 3 de març al 6 d'agost de 2017

HORARI:

Divendres i dissabtes de 5 a 8 del vespre, diumenges i festius d'11 a 2 del migdia
Del 15 de juny al 6 d'agost de divendres a diumenge, de 6 a 9 del vespre
Tancat: Divendres Sant, 1 de maig, 24 de juny i 27 de juliol

Visites concertades i grups escolars, amb reserva prèvia
a educacultura@ajmataro.cat i al telèfon 937 412 930

Tallers didàctics i activitats familiars:
consulteu l'agenda a www.culturamataro.cat

Ca l'Arenas. Centre d'Art del Museu de Mataró

c. d'Argentona, 64. 08302 Mataró

Tel. 937 412 930

calarenas@ajmataro.cat

www.culturamataro.cat

 Museu de Mataró

 @culturamataro

 @museumataro

Ajuntament
de Mataró

amb col·laboració de:

Diputació
Barcelona